

Nagy-Laczkó Balázs

Cortez avagy gyarmatosítás vidéken

Ez a város tele van önkéntes konkvisztádorokkal, Cortez, Pizzaro vagy éppen a kelet-indiai társaságok biztos utódaival. A minap is megyek valahol az Élővíz közelében, a töltések alatt, amikor az útmenti szilvafasorban egy tábla támad velem szemben:

„A fákat az apám ültette, én permetezem, a TERMÉS AZ ENYÉM!”

– biztosan Oscar Wilde mesebeli óriása feledte itt nekem.

Azon gondolkodom, milyen szép dolog is ez a bizonyos köztéri privatizáció. Sose hittem volna, hogy egy olyan szép korban élünk valójában, ahol mindenféle fák ültetése elég, hogy egészen magunkévá tegyük a világot.

Gondoljunk csak bele, mennyivel igazabb módja ez az eredeti tőkefelhalmozásnak, mint holmi hétköznapi rablóvilkosság, gyermekkori olajszőkítés, balkánzagú fegyver- és drogcsempészség, kárptólásijegy-bizniszelés, tsz-magunkra-ruházás és egyéb hazai nyalánkságok: egyszerűen csak ültessünk egy fát a köztérre – persze nem egészen mindegy, hogy hová.

Ugyan, ki is vehetné komolyan, hogy az egész mindenségből csak az a csakis enyém, ami a birtoklapon szerepel? – ez pusztán kiindulási alap, örökös tartomány, startmező: mindazok számára, akiknek nem adatik meg a lehetőség gyárakat és termőföldeket kiszakítani a közösből, de bőrük alatt még most is a sűrű rengeteget tűzzel-vassal maguk legelőjévé szelídítő sztyeppi vándorok vére diktálja az alapütemet, ott van a hétszilvafás megoldás a szerzésre.

A közterület-gyarmatosítás vidéken bevett, több évtizedes, rendszereken átvélő módszerének alapja a gyümölcsfa, melyen térségünkben többnyire valamely pálinkafa-félét értjük. Ide tartozik elsősorban a szilva, majd a meggy, a cseresznye, esetenként az alma és a körte. Kevésbé jellemző, hogy a hódítás eszköze, közterületiség-aprító machetéje barackfa lenne, még ritkábban naspolya – bár megesik ez is.

Ezek a fák gyakorlatilag élő zászlók, melyeknek kitűzésével az újviláglesők birtokbavételi szándékukat hivatottak a környék primitív őslakosságának tudomására hozni. Szemben a szokványos zászlókkal, a gyümölcsfák gondoskodásra szorulnak – e gondoskodás biztosítja a gyarmatosítók lelke számára az érzelmi legitimációt a birtokossághoz. A gyümölcsfa-zászlókitűző logika lényege, hogy a gyümölcsfa táplálásában nem a közterület földjének eleve adott és a köz tulajdonában lévő ásványianyag-, humusztartalma és egyéb tulajdonságai, vagy a gyarmatosító létezéséről és szándékairól mit se tudó Napisten szeszélye játszanak központi szerepet, hanem az az időben és vízben mérhető érték, amit a zászlófa locsolására szán a gyarmatosító. A gyarmatosító logika értelmében a részéről a közöshöz hozzáadott érték nem válik a közös részévé pusztán csak attól, mert jelenlétével a közösség bármilyen hozzájárulása nélkül éppen a közösből szakít ki egy darabot.

Ehhez hasonló, de némiképpen eltérő logikát követ a pad-kapitalizmus, mely a vadkapitalizmus egy sajátos irányzata. Egyes városrészeinken ma is található olyan bizonytalan eredetű padok a járda mentén, melyek egy-egy családiház felé kacsintgatnak. Hogy az évszázados padokat ki helyezte ki, ma már nem tudni, azok a régi hol sváb, hol magyar házak is már vagy negyvenötven éve tulajdonost cseréltek, amik talán némi sejtéssel rendelkeznek az eredetükről. Az „új” birtokos természetesen otthona velejáró tartozékaként tekint a ház előtt álló padra is, így gyakran megesik kisvárosunkban az a jelenet, hogy gyanútlan fiatal bennszülött egyedek nem ismerve a pad-kapitalizmus sajátos tulajdonerőlcseit azokra a bizonyos padokra találnak ülni, a padkapitalista tulajdonosok nem kis felháborodására, akik tüstént a helyszínen teremnek a megfelelő rikács-hangokat a szájukra véve jogos birtokuk védelme érdekében.

A padot azonban nem szokás locsolni, de ha locsolnák se feltétlen növekedne – nem úgy, mint a szilvafa! A gyümölcsfa tőke évről évre növekszik, egyre nagyobb és nagyobb teret hódítva el maga és kitűzője számára a világból, mialatt jó esetben egyre több és több termést is hoz. Sajnos

ez az a pont, amikor felbukkannak a már korábban megismert primitív őslakos gyermekek, akik a bennszülöttekre jellemző módon fittyet hányva a szilvafa-kapitalista világképére megdézsmálják a termést. Egyben az a pont is, amikor a dézsmáló őshonos gyermek szembesül a kapitalizmus azon nyilvánvaló csodájával, hogy a közösből lopás jogos birtokszerzés, míg a közösből lopott birtokból lopás szimpla erkölcstelenség és gyalázat – minden magára valamit adó önkéntes pedagógus tudja, hogy ezek azok a biztos alapok, melyek gyermekeik lelki fejlődésének és társadalomba illeszkedésének elengedhetetlen tartozékai.

Az igazán élelmes gyümölcsfa-kapitalisták ügyelnek arra, hogy sarjat hajtó fajtákat válasszanak. Ebben az esetben egyetlen egyed elültetésével szépen lassan az egész környék saját gyümölcsösükké válhat. Sajnálatos dolog, hogy a köztulajdon elbitorlásának eme módszerét kizárólag gyümölcsfákra és padokra nézve ismeri el az íratlan szokásjog.

Miközben a telihold szelíd fényénél éppen tele szedem a szatyrom a fentnevezett tábla jelölte szilvácskákkaal, azon gondolkodom, mennyivel megkönnyítené az emberek életét, ha a bambuszt is gyümölcsfának tekintenénk. Az ember csak elvetné a kis kínai bambuszt a töltés tövében, aztán csak várnia kell, hogy a sok nád végigfusson az egész Körösök mentén, majd elérje a Tiszát is – észre se veszitek és már meghódítottam a folyók mentén az egész Kárpát-medencét, majd a kontinenst, és nem szólhatna rám senki sem: hiszen minden az enyém, ha már egyszer így döntöttem.

Vagy nem?

HORVÁTH LÁSZLÓ: Mementó '56 - 1994

